

Міністрів України від 25.02.2009 № 156 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 16. – Ст. 495.

8. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту : постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 № 11 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 8. – Ст. 245.

9. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.

10. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 08.06.2012 “Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України” : Указ Президента України від 08.06.2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 45. – Ст. 1749.

11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16.05.2008 “Про стан функціонування єдиної державної системи запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру” : Указ Президента України від 26.06.2008 № 590/2008 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 48. – Ст. 1554.

Савранська Г.М.,

*аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції
та управління національною безпекою
Національної академії державного управління
при Президентіві України*

МІЖСЕКТОРНЕ СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті розглядаються підходи до визначення поняття “соціальне партнерство”, а також проблематика формування і розвитку міжсекторного соціального партнерства в Україні як фактору забезпечення соціальної безпеки.

Ключові слова: міжсекторне соціальне партнерство, міжсекторна взаємодія, національна безпека, некомерційні організації

In the article going is examined approaches to determination of concept “social partnership” and also problems of forming and development of intersectoral social partnership in Ukraine as a factor of providing of social security.

Keywords: *intersectoral social partnership, mesentery cooperation, national security, non-profit organizations*

Постановка проблеми. В умовах формування глобального суспільства відбувається занепад громадянської солідарності, розузгодження інтересів та прав соціальних, корпоративних і регіональних груп. Для забезпечення соціальної безпеки держави як складової національної безпеки необхідне зміцнення духовних і ціннісних основ партнерських відносин. Проте, в умовах домінування західних цінностей та ідеологічних орієнтирів в глобальному світі, соціальне партнерство сприймається перш за все в контексті інструментального, нормативного і взаємного узгодження колективно-договірних угод і інституцій, а не необхідності досягнення стійкого духовного та морального розвитку суспільства.

Аксіологічні фактори формування соціального партнерства є системою історично обумовлених моральних та духовних цінностей і орієнтирів, які є основою щодо успішної консенсусної взаємодії державних властей, бізнесу співтовариств і організацій громадянського суспільства за метою успішного вирішення конкретних соціальних проблем. Духовні та моральні цінності щодо визнання пріоритету колективних зобов'язань і відповідальності над індивідуальними інтересами є базовою домінантою відносин соціального партнерства.

Для подолання духовно-ціннісної дезінтеграції та вирішення соціальних конфліктів потрібно вибудовувати цілісну систему соціального партнерства в Україні, що має відповідати не тільки транзитним соціально-економічним та соціально-політичним реаліям, але і існуючим консервативним традиціям. Саме тому потрібно розбудовувати соціальне партнерство на довгостроковій основі з максимальним обліком історичної поліконфесіональності, що склалася, полікультурності та поліетнічності країни, особливостей духовного розвитку національної і регіональної самосвідомості, а також збереження аксіологічної єдності та цивілізаційної її цілісності.

Соціальне партнерство має своє конкретне визначення, соціально-культурний аспект. Змістовно воно розуміється, як особливий вид суспільних відносин у сфері культури, заснований на узгодженні і цивілізованому відстоюванні інтересів працівників, працедавців, органів державної влади і населення, шляхом договорів і угод, досягнення взаємних компромісів, вироблення і здійснення єдиної позиції з актуальних проблемах розвитку. Специфіка досвіду в Україні полягає в широкому тлумаченні сфер суспільних відносин, що регулюються за принципами соціального партнерства: це не тільки соціально-трудова, але міжкультурна, комунікаційна, економічна і політична відносина, які пов'язані з ними. В цілому, у формуванні ефективних методів і способів своєї реалізації, соціальне партнерство послідовно виходить на сферу культурних процесів в суспільстві.

Обґрунтування комплексу пріоритетів у державній політиці управління соціальною безпекою вимагає розробки ієрархії ступенів соціальної корисності тих або інших соціальних та культурних процесів. На користь вирішення завдань розвитку соціальної сфери доцільно створювати регіональні і міські програми розвитку її галузей і підрозділів. Основу соціально-філософського підходу в такого роду партнерстві, складає реальне уявлення про наявні ресурси, чітке формулювання цілей, завдань і методів, побудова графіка послідовності дій і подальшої звітності. Дослідження дозволяють виявити суттєві відмінності в змісті планів і договорів розвитку соціальної сфери, в проектному і реальному їх виконанні на рівні регіонів. Комплексне коректування потребує подолати відсторонення багатьох установ (у тому числі навчальних закладів, що готують майбутніх молодших спеціалістів для будівельної галузі) від пошуку нових форм роботи, виходячи з якостей соціального партнерства у соціальній сфері.

Перше десятиліття XXI століття у контексті досягнень і криз в житті народів і держав може бути охарактеризоване, на думку автора статті, безпрецедентною та зростаючою увагою конкретних людей, експертів, учених, представників різних

конфесій до проблем людини, сім'ї, народів, цивілізацій – до фундаментальних проблем соціальної безпеки. Втрата державною владою при легітимній підтримці структур громадянського суспільства інтелектуальної ініціативи в повсякденному житті мільйонів українців привела до тривожного рівня втрати усвідомлення загальнонаціональної мети, сенсу життя; деформувала ідеали, цінності, традиції і звичаї народів України. Руйнування основних принципів спілкування людей в будь-якому співтоваристві – довіри, солідарності, тобто єдності переконань і дій, взаємодопомоги, підтримки і сумісної відповідальності сприяє відчуженню, роз'єднаності, бездуховності, безвідповідальності, байдужості до долі інших людей. Ключова роль в суспільстві проблем соціального може бути відведена феномену становлення і функціонування системи соціального партнерства. Оформилася стійка сукупність небезпек для людини і людства: нові соціальні загрози і виклики. Абсолютно новим супервикликом стає і розуміння того, що з такою сукупністю соціальних загроз і викликів не можна справитися без узгодження процедури соціального партнерства; його механізмів; способів оформлення і привласнення кожним партнером результатів спільної діяльності; участі у витратах, в подоланні наслідків деструктивних факторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес формування наукової теорії партнерства від його витоків (теорій соціальної взаємодії, які сформовані у працях філософів та суспільних діячів кінця XIX - початку XX століть Ле Пле, Дж. Мілля, Ж.-Б. Сея, Л. Дюгі, Е. Фрізе та інше.) до формувань принципів (що знайшли своє утілення у працях таких вчених, як Л. Ерхард, А. Мюллер-Армак, Г. Бласко, С. ван Паридон, А. Кайзер, Р. Румпель, В. Албеда) однією із перших в Україні дослідила Т.М. Ляшенко[6]. А.С. Лобанова ставить проблему необхідності обґрунтування розвитку соціально-політичного партнерства в контексті реалій українського суспільства[5]. Практики глобального функціонування партнерських взаємодій (соціальних, політичних, військових і т. д.), які отримали вираз в концепті “партнерство” – детально розглянути в статті В.М. Кузнецова “Культура партнерства як культура життя” [4].

Процес формування передумов державно-суспільного партнерства у вирішенні повсякденних завдань, які поки що погано усвідомлюються державою, але вже добре зрозумілі суспільству досліджує І.В. Євдокимов[2]. Лише системні знання дадуть змогу відповісти на численні питання епістемології соціальної безпеки. Як виклик історії постала для українського суспільства здатність забезпечити ефективне державне управління та достойний рівень соціальної безпеки. Вважаємо, що однією з таких форм стабілізації соціального середовища може бути соціальне партнерство. Проблематика з'ясування сутності соціального партнерства залишається недостатньо поширеною в науковому філософському та соціологічному дискурсі.

Невирішені раніше частини загальної проблеми.

Виняткова важливість прояву соціальних партнерських взаємодій, соціальних партнерських відносин відмічена на рубежі ХХ і ХХІ століть. Багатьма ученими наголошується на їх глобальне розповсюдження і визнання. Загальним в цьому процесі є формулювання нової філософії, соціології і політології соціального партнерства. Вважаємо, що становлення основ соціальної політики держави та її соціальної безпеки у контексті соціального партнерства (як нового інституту) може сприяти вдосконаленню як соціально-політичної теорії, так і, можливо, практичній діяльності в соціальній сфері.

Цілі статті полягають у з'ясуванні наявних суспільних умов у сучасному українському соціумі для започаткування та розвитку соціального партнерства у контексті державного управління міжсекторним соціальним партнерством та міжсекторною взаємодією. Для досягнення мети необхідно, насамперед, концептуалізувати поняття “соціальне партнерство”.

Виклад основного матеріалу дослідження. Завдання побудови соціальної держави в Україні зобов'язують розвивати принцип соціального партнерства як соціальний інститут і як соціальний процес. Це - принцип соціальної гри, де всі її учасники повинні одержати вигоду від спілкування, тобто створити, таким чином, систему дій у взаємодії.

У науковій літературі й нормативних документах використовується не одне, а, як правило, кілька підстав для інтерпретації соціального партнерства. Так, А.М. Колот в найзагальнішому трактуванні визначає соціальне партнерство як систему відносин у соціально-трудовій сфері, яка спрямована на узгодження та захист інтересів найманих працівників і роботодавців[3, с. 121]. Підґрунтям зародження системи соціального партнерства в Україні стали Кодекс законів про працю, Декрет Кабінету міністрів “Про оплату праці” (1992 р.), Указ Президента “Про національну раду соціального партнерства” (1993 р.), закони “Про підприємництва” (1991 р.), “Про охорону праці” (1992 р.), “Про колективні договори і угоди” (1993 р.), “Про оплату праці” (1995 р.). Подальшим розвитком законодавчого забезпечення регулювання соціально-трудових відносин стало прийняття законів “Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)” (1998 р.), “Про профспілки, їх права та гарантії діяльності” (1999 р.), “Про організації роботодавців” (2001 р.).

Таким чином, у нормативних документах соціальне партнерство визначається як система взаємин між працівниками (представниками працівників), роботодавцями (представниками роботодавців), органами державної влади, органами місцевого самоврядування, спрямовану на забезпечення узгодження інтересів працівників і роботодавців з питань регулювання трудових відносин і інших, безпосередньо пов'язаних з ними відносин. Закони України та інші нормативні документи, що регулюють відносини індивідів переважно в соціально-трудовій сфері, обмежують число носіїв інтересів, узгодження яких є об'єктом соціального партнерства, працівниками й роботодавцями. Органи влади представлені в ньому лише як посередники між двома основними суб'єктами інтересу.

Однак в останні роки можна говорити про соціальне партнерство й у більш широкому контексті. Соціальне партнерство відіграє все більшу роль у забезпеченні політичної стабільності, формуванні нових цивілізованих людських відносин, визначає тенденції світового суспільного розвитку.

Соціальне партнерство, переступивши рамки трудової сфери, упевнено вбудовується в тканину відносин самих різних

соціальних суб'єктів, груп, спільнот. У зв'язку із цим суспільство можна представити у вигляді трьохсекторної моделі, у якій виділяються три соціальні підсистеми:

1) політична підсистема, що включає в себе органи публічної влади. Часто неї називають державу (перший або державний сектор);

2) економічна підсистема, у яку входять бізнес організації й підприємства, ринкові відносини. Її називають бізнес (другий або комерційний сектор);

3) громадянське суспільство або НКО (третій або некомерційний сектор).

Все сказане змушує по-новому глянути на соціальне партнерство, дозволяє розширити його рамки, додати новий імпульс цьому соціальному інституту, піти від консервативного тлумачення соціального партнерства, що нібито стосується тільки сфери трудових відносин. Настав час говорити про нове соціальне партнерство й нову соціальну політику, без чого сучасні соціально-економічні й суспільні відносини розвиватися ефективно не здатні.

Соціальне партнерство – це серйозна школа демократії, тобто система взаємин у суспільстві, при якій реалізуються інтереси більшості при одночасному дотриманні інтересів меншості, де кожний учасник процесу, відповідаючи за себе, несе й загальну відповідальність за ухвалені рішення. Соціальне партнерство – це й особлива школа керування соціально-економічними й суспільно-політичними процесами на всіх рівнях влади, що вчить партнерів умінню домовлятися, бути соціально відповідальними учасниками переговорного процесу, що формує паростки нової культури взаємин у державі на шляху побудови цивільного суспільства [1].

Межсекторное партнерство в Україні перебуває в процесі становлення. Складності в його розвитку пов'язані з особливостями здійснення приватизації, структурними перекосами в економіці, розподілом національного доходу на користь прибутку й на шкоду оплаті праці, здійсненням неоліберальної політики управління державою, наявністю перешкод у розвитку кожного сектора. Некомерційному сектору

має бути підвищити активність і згуртованість. Українському бізнесу необхідно дозріти до розуміння вигід соціального інвестування, активніше йти на контакт із некомерційним сектором.

У даний момент робляться тільки перші кроки в реалізації моделі межсекторного соціального партнерства:

– по-перше, здійснюється якісна зміна недержавних некомерційних організацій (НКО). Сьогодні НКО перейшли від разових “крапкових” акцій до реалізації масштабних соціальних програм і проектів, спрямованих на рішення загальнодержавних завдань.

– по-друге, відбувається поступове дозрівання бізнесу для здійснення продуманої й цілеспрямованої соціально відповідальної роботи. Ріст значимості нематеріальних активів привів до того, що усе більше бізнес-організацій націлені не тільки на розвиток того або іншого напрямку добродійності, але й на реалізацію більше масштабних коаліційних програм у соціальній сфері.

– по-третє, поступовий перехід влади від сторожкості й підозр на адресу НКО до здатності сприймати конструктивні цивільні ініціативи й до можливості вибудовування ефективного партнерства. Владні структури сьогодні починають розглядати взаємодію з некомерційним сектором як одну з важливих завдань.

Таким чином, найбільш актуальним сьогодні стає вибудовування конструктивної взаємодії між органами державної влади, бізнесом і НКО в умовах розвитку цивільного суспільства, тому що через розвиток міжсекторного соціального партнерства цивільне суспільство в Україні реалізує такі функції як інформування громадськості й вплив на суспільну думку, участь у керуванні (реалізація самоврядування), перерозподіл національного доходу в благодійну сферу або, у більше широкому розумінні й, у суспільних інтересах. А взаємодія всіх конструктивних сил суспільства повинне ставати загальноукраїнською системою.

Для реалізації успішного міжсекторної взаємодії необхідно пустити в хід складний механізм, що включає наступні складові [8]:

- інституціональну - розробка й прийняття нормативної бази, що стимулює міжсекторне партнерство й розвиток, що забезпечує, секторів; організація контролю за виконанням законів і ухвалених рішень;

- економічну - захист власності, створення реальних умов для вільної діяльності, підвищення рівня життя населення, скорочення соціальної диференціації, розробка ефективних механізмів здійснення соціального інвестування й розподілу фінансових ресурсів, закріплення ринкових відносин у сфері соціального партнерства, облік витрат і вигід при реалізації соціального інвестування;

- організаційну - стимулювання розвитку некомерційного сектора й посилення взаємодії всіх його складових, створення організацій для реалізації тої або іншої технології взаємодії секторів;

- інформаційну - прозорість інформації про розвиток ринку соціального інвестування, грантоотримувачів і грантодавців;

- духовно-психологічну - посилення моральних критеріїв у здійсненні реформ, повага до закону й прийнятих соціальних норм.

Взаємодія секторів, заснована на обліку й реалізації цих складових, не може усунути повністю всіх протиріч, але значною мірою здатна їх пом'якшити.

Представники кожного сектора по-різному усвідомлюють свою відповідальність за участь у вирішенні соціальних проблем, мають різні можливості й ресурси для допомоги. Часто в них різні уявлення і про саму природу соціальних проблем. Однак, незважаючи на всі розходження й протиріччя, співробітництво необхідно: ні держава, ні бізнес, ні громадськість не можуть "поодиночки" перебороти соціальну несправедливість і конфлікти, забезпечити людям можливість гідного життя [7].

Держава контролює загальні умови розвитку в напрямку модернізації суспільства (розвиток інституціонального середовища й інфраструктури, сприятливих для бізнесу й НКО, надання адекватних сучасному стану суспільства державних

послуг, розробка й використання механізму рівноправного діалогу держави, бізнесу й НКО, подальше розвиток процесів демократизації суспільства, проведення макроекономічної політики, спрямованої на модернізацію на основі інновацій).

Бізнес контролює задоволення матеріальних потреб (розширення внутрішнього ринку країни, реалізація соціальної відповідальності фірм на місцях, підтримка чесної, сумлінної конкуренції, створення конкурентоспроможної на світових ринках продукції).

НКО контролюють задоволення соціальних і духовних потреб (виявлення конкретних і найбільш насущних потреб, визначення слабозахищених груп населення й надання їм допомоги, стимулювання ініціативи на місцях і залучення всіх громадян у суспільну діяльність, розвиток і використання творчого потенціалу всіх груп населення).

Ефективне партнерство секторів у Росії вимагає практичних дій з боку як держави, так і інших суб'єктів:

- подолання недостатності інституціонального середовища;
- модернізації законодавства, що стимулює активність бізнесу й НКО;
- забезпечення прозорості діяльності суб'єктів і розвиток конкуренції;
- скорочення рівня корупції; створення додаткових джерел ресурсного забезпечення;
- єдиної інформаційної бази, що дозволяє виявити можливості розвитку міжсекторного партнерства;
- створення системи державного управління, що забезпечує сполучення інтересів всіх шарів суспільства з урахуванням довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку країни.

Сьогодні, у важких економічних умовах, держава не може й не повинна брати на себе вирішення усіх проблем суспільства. Навпроти, міжнародний досвід доводить, що набагато ефективніше передати виконання великої частини соціальних послуг недержавним організаціям. У даному напрямку як ніколи важлива пропаганда суспільних ініціатив і діяльності некомерційних організацій.

Налагодження зв'язків НКО з іншими секторами допоможе громадським об'єднанням більшою мірою впливати на розв'язання соціальних проблем, залучати засоби з місцевого бюджету для реалізації своїх проєктів і програм. Тут, на наш погляд, варто враховувати наступні моменти:

- організація участі громадян, представників влади, бізнесу для спільного обговорення соціальних проблем республіки;

- інформування й залучення населення до акцій, що готуються, НКО;

- налагодження безпосередніх контактів із представниками законодавчої й виконавчої влади, залучення їх до реалізації своїх програм;

- забезпечення поінформованості про громадські ініціативи, роботу НКО.

Становлення ефективного механізму соціального партнерства буде сприяти більшій гнучкості регіональної системи соціального відтворення, підвищить її чутливість до умов, що змінюються, і обставинам, наголошуючи на індивідуалізацію соціальної підтримки, у майбутньому обмежуючи тенденцію надмірної поляризації соціуму регіону, забезпечуючи досягнення громадської згоди.

Міжсекторне соціальне партнерство - це конструктивна взаємовигідна взаємодія інститутів держави і цивільного суспільства, в якому зацікавлена кожна із сторін.

Інституціоналізація міжсекторного соціального партнерства - це процес виявлення, закріплення і приведення в систему норм, правил, статусів, ролей і процедур, що виникають при використанні різних (з тенденцією до ускладнення) механізмів соціального партнерства, при вирішенні соціально-значущих завдань представниками некомерційних організацій і органів влади. Розвиток міжсекторного соціального партнерства зв'язаний, перш за все, із застосуванням відомих і формуванням нових механізмів соціального партнерства.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Подальший демократичний розвиток України потребує формування ідеології соціального партнерства, яке є формою

соціальної взаємодії багатьох державних інститутів і суспільних груп громадянського співтовариства, яка дозволяє їм вільно виражати свої інтереси і знаходить цивілізовані способи їх гармонізації і реалізації. Важливим завданням є розвиток міжсекторного соціального партнерства. Крім того, соціальне партнерство може сприяти створенню суспільної системи соціальної безпеки, що дозволить вирішити важливі політичні, економічні та соціальні завдання, найбільш актуальні для сьогоdnішнього періоду, і зокрема: вперше інтегрувати державні інститути у сферу реального, а не декларованого захисту громадянського суспільства; - поставити державні органи влади під контроль суспільних інститутів; - створити механізм захисту основних прав і свобод громадянського суспільства від посягань з боку держави; - обмежити сферу права та компетенцій, а також оптимізувати організаційні і управлінські структури державних органів управління шляхом делегування ряду їх функцій і завдань суспільним структурам. *Конкретними завданнями подальшого дослідження запропонованої проблеми має стати обґрунтування пропозицій щодо:*- створення суспільних формувань і структур, а також взаємодії з будь-якими іншими громадськими організаціями і об'єднаннями та державними органами в цілях підвищення рівня життя громадян України;- обґрунтування критеріїв, щодо проведення незалежної експертизи, аналізу і оцінки обстановки, накопичення інформаційної бази і банків даних в соціальній сфері; розробки шляхів безпосереднього реагування на ситуації, що загрожують життю і здоров'ю громадян, їх власності, природному і культурному місцю існування, правопорядку, міжетнічним відносинам.

Список використаної літератури

1. *Алексеев С. К* новой социальной политике / С. Алексеев // Социальное партнерство - 2009 - № 3 - С. 18-19.
2. *Евдокимов И.В.* Государственно-общественное партнёрство в решении проблем рецидивной преступности / И.В. Евдокимов // Безопасность Евразии. – 2010. –№ 2. – С. 531-546.
3. *Колот А. М.* Соціально-трудоі відносини: теорія і практика регулювання / А.М. Колот. – К.: КНЕУ, 2005. – 230 с.

4. *Кузнецов В.М.* Культура партнерства як культура життя / В.М. Кузнецов // *Безопасность Евразии.* – 2010. – № 2. – С. 7-52.

5. *Лобанова А.С.* Соціально-політичне партнерство у контексті українських реалій: постановка проблеми / А.С. Лобанова // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць.* – Випуск 16. – Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна. – 2010. – 716 с.

6. *Ляшенко Т.М.* Соціальне партнерство як фактор політичної та соціальної стабільності в Україні. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к.політ.н. за спеціальністю 23.00.02 "Політичні інститути і процеси". – Київ, 1998. – 18 с.

7. Місто й бізнес: формування соціальної відповідальності українських компаній. Під ред. Б.В.Леборак. – К.: Фонд «Інститут економіки міста», 2003. – С. 16-17.

8. *Якимец В.Н.* Межсекторное социальное партнерство: основы, теория, принципы, механизмы / В.Н. Якимец. – М.: Едиториал УРСС, 2006. – 384с.